

Öğretmelerde E-Sağlık Okuryazarlığı ve Siberkondri İlişkisi: Kesitsel Bir Araştırma

Relationship Between E-Health Literacy and Cyberchondria in Teachers: A Cross-Sectional Study

Yaşar DEMİR¹, Erhan DAĞ², Saliha ÖZPINAR³

¹Samsun Ayvacı Devlet Hastanesi, Samsun
· ydsimal@hotmail.com · ORCID > 0000-0001-9930-8440

²Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gediz Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Kütahya
· erhan.dag@ksbu.edu.tr · ORCID > 0000-0003-3474-1344

³Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı, ABD
· salihaozpinar@gmail.com · ORCID > 0000-0002-9860-996X

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 27 Ocak/January 2024

Kabul Tarihi/Accepted: 20 Kasım/November 2024

Yıl/Year: 2024 | Cilt – Volume: 9 | Sayı – Issue: 3 | Sayfa/Pages: 281-295

Atıf/Cite as: Demir, Y., Dağ, E., Özpinar, S. "Öğretmelerde E-Sağlık Okuryazarlığı ve Siberkondri İlişkisi: Kesitsel Bir Araştırma"
Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi 9(3), Aralık 2024: 281-295.

Sorumlu Yazar/Corresponding Author: Yaşar DEMİR

ÖĞRETMELERDE E-SAĞLIK OKURYAZARLIĞI VE SİBERKONDRI İLİŞKİSİ: KESİTSEL BİR ARAŞTIRMA

ÖZ

Amaç: İnternetin son zamanlarda yaygın kullanımını sonucunda bireyler aklına takılan soruları veya sıkıntıları internet ortamında araştırmaktadırlar. Bu durum e-sağlık okuryazarlığı ve siberkondri kavramlarının gündeme gelmesine yol açmıştır. Çalışmanın amacı, toplumun en genç üyeleri olan çocuk ve ergenleri hayata hazırlayan öğretmenlerin e-sağlık okuryazarlığı ve siberkondri ciddiyeti ilişkisini ortaya çıkarmaktır.

Yöntem: Kesitsel türdeki çalışmanın evrenini Samsun ili Ayvacık ilçesinde 2022-2023 eğitim öğretim yılında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır (N=301). Çalışma verileri 20.07.2023-15.08.2023 tarihleri arasında toplandı. Verilerin toplanmasında, kişisel bilgi formu, e-sağlık okuryazarlığı ölçeği ve siberkondri ciddiyeti ölçeği kısa formu (CCS-12) kullanıldı. Çalışma sonucunda 223 anket formu analize tabi tutuldu.

Bulgular: Çalışmada katılımcıların %56.1'i kadın, %65.0'ı 30-39 yaş aralığında ve %48.0'ı 1-9 yıl aralığında çalışmaktadır. e- sağlık okuryazarlığı ortalama puanı 3.69 ± 0.80 , siberkondri ciddiyeti ortalama puanı 32.08 ± 7.98 'dir. Çalışmada hem e-sağlık okuryazarlığı hem de siberkondri ciddiyetinde yaş ve medeni durum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edildi. Ayrıca E- sağlık okuryazarlığı ile siberkondri ciddiyeti arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki belirlendi ($p < 0.001$, $r = .158$).

Sonuç ve Öneriler: Çalışma sonucunda yaşı küçük ve çalışma yılı az olan öğretmenlerin e- sağlık okuryazarlığı ve siberkondri ciddiyetini ortalama puanlarının daha yüksek olduğu belirlendi. Bu sonuçlardan yola çıkarak öğretmenlere e-sağlık okuryazarlığı ve siberkondri hakkında farkındalık eğitimi verilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: e-Sağlık Okuryazarlığı, Siberkondri, e-Sağlık, Öğretmen.

RELATIONSHIP BETWEEN E-HEALTH LITERACY AND CYBERCHONDRIA IN TEACHERS: A CROSS-SECTIONAL STUDY

ABSTRACT

Aim: As a result of the widespread use of the Internet in recent times, individuals research their questions or problems on the Internet. This situation has led

to the concepts of e-health literacy and cyberchondria. The aim of the study is to reveal the relationship between e-health literacy and cyberchondria seriousness of teachers who prepare children and adolescents, the youngest members of society, for life.

Method: The population of the cross-sectional study consisted of teachers working in Ayvacık district of Samsun province in the 2022-2023 academic year (N=301). The study data were collected between 20.07.2023-15.08.2023. Personal information form, e-health literacy scale and cyberchondria severity scale short form (CCS-12) were used to collect the data. As a result of the study, 223 questionnaire forms were subjected to analysis.

Results: In the study, 56.1% of the participants were female, 65.0% were between the ages of 30-39, and 48.0% had been working for 1-9 years. The mean score of e-health literacy was 3.69 ± 0.80 , and the mean score of cyberchondria severity was 32.08 ± 7.98 . In the study, a statistically significant difference was found between age and marital status in both e-health literacy and cyberchondria severity. In addition, a low level positive correlation was determined between e-health literacy and cyberchondria severity ($p < 0.001$, $r = .158$).

Conclusion and Recommendations: As a result of the study, it was determined that the mean scores of e-health literacy and cyberchondria seriousness of teachers with younger age and fewer years of employment were higher. Based on these results, it may be recommended to provide awareness training to teachers about e-health literacy and cyberchondria.

Keywords: e-Health Literacy, Cyberchondria, e-Health, Teacher.

GİRİŞ

Bilgi iletişim teknolojilerindeki artışa paralel olarak her yaş grubundaki bireylerin internete erişim oranı artmaktadır. Dünyada internet kullanıcısı sayısı 2022 yılında 4.95 milyara ulaştı. Bu sayısı dünya nüfusunun %62,5'ine denk gelmektedir. Türkiye' de ise hane halkının evden internete ulaşımı oranı 2022 yılında %92 oldu. İnternet kullanımı ise aynı yıl %85 olarak gerçekleşti. Bu oran kadınlarda %80.9, erkeklerde %89.1 oldu. Aynı şekilde interneti düzenli kullananların oranı %82.7 oldu. Dünya genelinde 4.62 milyar insan sosyal medya kullanırken en çok kullanılan sosyal medya hesabı 2.91 milyar ile Facebook oldu. Türkiye'de ise sosyal medya kullanan bireylerde erkekler %61.5 ile Facebook kullanırken kadınlar, %55.9 ile Instagramı tercih etmektedir (Retro Dijital, 2023; TÜİK, 2023).

İnternetin bireylerin yaşamını kolaylaştırmasının yanında kontrolsüz kullanımı beraberinde birtakım problemlere neden olmaktadır. Bu problemlerden bir tanesi de çevrimiçi sağlık bilgisi arama davranışıdır. Bu durum e- sağlık okuryazarlığının önemini artırmaktadır. e-sağlık okuryazarlığı; internet ortamında sağlık verisi arama, bulma, anlama ve ölçümleme ve bu veriyi kullanarak bir sağlık sorununu çözme veya sağlıkla ilgili karar alma becerisi olarak tanımlanmaktadır (Çağlar & Şendur, 2023; Mansur & Ciğerci, 2022). e-sağlık okuryazarlığı her ne kadar sağlık ve sağlık okuryazarlığı ile ilgili olsa da çevrimiçi veya elektronik kaynakları arama, bulma, kullanma ve değerlendirme becerisi gerektirdiğinden diğer kavramlardan farklılaşmaktadır (Norman & Skinner, 2006; Richtering vd., 2017; Şengül vd., 2017).

İnternet kullanımının artmasına bağlı olarak sağlık alanında ortaya çıkan kavramlardan biri de siberkondridir. Siberkondri; "bireyin kendinde var olduğunu düşündüğü herhangi bir hastalık ile ilgili olarak elektronik ortamında bilgi, belge ve tedavi yöntemleri araştırması sonucunda kendisine tanı koymaya çalışması veya tedavi etme uğraşında olması durumudur (Barke vd., 2016; Starcevic, 2017; El-Zayat vd., 2023). Dahası bu hastalık konusunda gözümünden kaçan bilgi ve belge var mı diye düşünerek aşırı ve tekrarlayan şekilde elektronik ortamda aramalar yaparak gelişen kaygı olarak da tanımlanmaktadır. Bir diğer deyişle, siberkondri, bireylerin elektronik ortamlarda kendinde var oldukları hastalık konusunda bilgi aramaları sonucunda edindikleri bilgilerle kendilerini yanlış teşhisler koyma ve endişe yaratma eylemi olarak da tanımlanabilir (Starcevic vd., 2020; Tarhan vd., 2021; Uzun & Zencir, 2021).

Eğitim kurumları toplumun temelini oluşturduğu için bu kurumlarda görev yapan öğretmenlerin sağlık okuryazarlığı ve e-sağlık okuryazarlığı toplumun gelişmesi ve ilerlemesi için büyük önem taşımaktadır. Öğretmenlerin çoğunlukla çocuklar ve gençlerle birlikte çalışmaları nedeniyle çocukluk çağından bu bilgilerin edinilmesi toplumun temel sağlık hizmetleri, halk sağlığı hizmetleri açısından gelişmesinin, sağlıklı yaşam davranışı geliştirmesinin ve sağlık harcamalarının düşmesinin bir sebebi olarak düşünülebilir (Yılmazel & Çetinkaya, 2016; Schulz vd., 2017; Dost & Üner, 2020). Ayrıca öğrenciler öğretmenlerin davranışlarını ve tutumlarını daha fazla taklit etme ve özümseme eğilimindedirler. Bu sebeple sağlıklı ve bilinçli nesillerin yetişmesinde öğretmenlerin büyük bir rolü vardır (San-Martín vd., 2021).

Öğretmen sağlık okuryazarlığı, öğrenci sağlık okuryazarlığının karşılığı olarak görülebilmektedir. Öğrenciler sınıfta sağlık bilgilerinin tüketicisi iken, öğretmenler sağlık bilgilerinin sağlayıcısıdır (Lamanauskas, 2018). Öğretmenlerin sağlık okuryazarlığı düzeyleri, çalıştıkları ortam nedeni ile hem kendileri hem de topluma kazandırdıkları öğrencileri açısından önem teşkil etmektedir. Bu açıdan bakıldığında, çocuk-ergen sağlığının korunması ve geliştirilmesi için öğrencilerin örnek aldığı öğretmenlerin iyi bir sağlık okuryazarı beklenmektedir (Peterson vd., 2001; Duell & Steinberg, 2019; Bayram, 2022).

Literatürde öğretmenlerin sağlık okuryazarlığı ve siberkondri ciddiyetini araştıran çalışmalar mevcuttur. Lorcu ve Bayer (2024) tarafından Türkiye Sağlık Okuryazarlığı-32 ölçeği kullanılarak Isparta'da 431 öğretmen ile yaptıkları çalışmada öğretmenlerin "hastalıklardan korunma/ Sağlık geliştirilmesi" ve "Sağlıkla İlgili Bilgiyi Değerlendirme" düzeylerinin oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir (Lorcu & Bayer, 2024). Karaca ve Akgül (2024) tarafından fen bilimleri öğretmenlerinin sağlık okuryazarlığı düzeyinin araştırıldığı çalışmada öğretmenlerin %38.5'inin yeterli ve %23.9'unun mükemmel düzeyde sağlık okuryazarı olduğu belirlenmiştir (Karaca & Akgül, 2024). Karakaş ve diğerleri (2022) tarafından 1000 öğretmen ile siberkondria, Covid-19 fobisi ve iyi olma halini araştırdıkları çalışmada öğretmenlerin siberkondria şiddet ölçeği ortanca puanının 65 (min 34 -maks 144) olduğu belirlenmiştir (Karakaş vd., 2022). Uysal Toraman ve diğerleri (2020) 250 öğretmen ile siberkondri ve anksiyete arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada öğretilerin siberkondri ortalama puanını 73.47 ± 20.59 tespit edilmiştir (Uysal Toraman vd., 2024).

Yapılan literatürde taramasında öğretmenlerde e-sağlık okuryazarlığı ve siberkondri ciddiyetini ilişkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu gerekçe ile yapılan çalışmanın amacı öğretmenlerin e- sağlık okuryazarlığı, siberkondri düzeyi ile demografik özellikler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına ve öğretmenlerde e-sağlık okuryazarlığı ile siberkondri arasında ilişkinin bulunup bulunmadığını ortaya çıkarmaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Tipi: Çalışma öğretmenlerin e- sağlık okuryazarlığı, siberkondri düzeyi ile demografik özellikler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına ve öğretmenlerde e-sağlık okuryazarlığı ile siberkondri arasında ilişkiyi ortaya çıkarmak amacıyla kesitsel tipte gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı: Çalışma Samsun'un Ayvacık ilçesinde Temmuz-Ağustos 2023 arasında yürütülmüştür.

Araştırmanın Evren ve Örneklem Seçimi: Kesitsel tipteki araştırmanın evrenini Samsun il Ayvacık ilçesinde kamuda çalışan 301 öğretmenlerden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme Gürbüz ve Şahin (2018) çalışmasındaki örneklem tablosundan yararlanılarak %95 güven aralığı, %5 hata payı ile 183 olarak hesaplandı (Gürbüz & Şahin, 2018).

Veri Toplama Araçları: Araştırma verileri; öğretmenlerin kişisel özelliklerini belirlemeye ilişkin "Kişisel Bilgi Formu", "e-Sağlık Okuryazarlık Ölçeği" ve "Siberkondri Ölçeği" kullanılarak toplandı.

Kişisel Bilgi Formu: Öğretmenlerin sosyo-demografik özellikleri ve internet kullanım durumları ile ilgili araştırmacılar tarafından literatürden yararlanılarak oluşturulmuş 20 ifade bulunmaktadır (Boursier & Gioia, 2020; Karataş & Gül, 2023; Şengönül & Aydın, 2023).

E-Sağlık Okuryazarlık Ölçeği: Sağlık alanında bilgi taraması yapan kullanıcıların okuryazarlık düzeyini ölçmek için Norman ve Skinner (2006) tarafından geliştirilmiş olan ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Tamer Gencer (2017) tarafından yapılmıştır. Toplam 8 maddeden oluşan ölçek maddeleri, 1=kesinlikle katılmıyorum, 2=katılmıyorum, 3=kararsızım, 4=katılıyorum, 5=kesinlikle katılıyorum şeklinde 5'li likert olarak düzenlenmiştir. Ölçek ortalama puanı arttıkça; yani 5'e yaklaştıkça e-sağlık okuryazarlık düzeyi de artmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri 0.90'dır. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.95 tespit edildi (Norman & Skinner, 2006; Tamer Gencer, 2017).

Siberkondri Ciddiyeti Ölçeği Kısa Formu (CCS-12): McElroy vd. (2019) tarafından geliştirilen ölçeğin birçok dilde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yetişkinlerde Yorgancıoğlu Tarcan ve diğerleri (2023) tarafından yapılmıştır. Toplam 12 ifade ve dört alt boyuttan (aşırılık, sıkıntı, güven arayışı, zorlama) oluşan ölçek ifadeleri, "1=asla, 2=nadiren, 3=bazen 4=sık sık, 5=her zaman" şeklinde 5'li Likert tipinde skorlanmıştır. Ölçekten alınabilecek puan 5 ile 60 arasında değişmektedir. Ayrıca ölçek alt boyutları kendi içinde puanlanmaktadır. Ölçek toplam puan üzerinden değerlendirilmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.80'dir. Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa değeri 0.85 tespit edildi (McElroy vd., 2019; Yorgancıoğlu Tarcan vd., 2023).

Verilerin Toplanması: Çalışma verileri İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün çevrimiçi uygulaması üzerinden 20.07.2023-15.08.2023 tarihleri arasında toplanmıştır. Çalışma sonucunda eksiksiz olarak doldurulan 223 anket formu analiz edilmiştir.

Verilerin İstatistiksel Analizi: Çalışmada, verilerin analizi SPSS 26.0 paket programı ile yapıldı. Verilerin Kurtosis ve Skewness değerleri -1.5 ile +1.5 arasında tespit edildiği için verilerin normal dağıldığı varsayıldı (Tabachnick & Fidell, 2013). Veriler tanımlayıcı istatistikler ve student t testi, One Way Anova, korelasyon analizi ve basit doğrusal regresyon analizi ile değerlendirildi. İstatistiksel anlamlılık düzeyi ($p < 0.05$) olarak alındı.

Araştırma Sınırlılıkları: Çalışmanın sadece Ayvacı ilçesinde belli bir zaman aralığında yapılması çalışmanın kısıtlılığdır.

Araştırmanın Etik Yönü: Çalışma etik onayı Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan 11.07.2023

tarih ve 08 sayı numarası ile alındı. İlçe merkezine hizmet içi eğitime gelen öğretmenlere araştırma konusu ve amacı anlatıldı. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğretmenlerden imzalı onam formu alınarak anket formları dağıtıldı. Çalışmada Helsinki deklarasyonuna uyuldu.

BULGULAR

Tablo 1'de katılımcıların %56.1'i kadın, %65'i 30-39 yaş aralığında, %84.3'ü lisans mezunu ve %48'i 1-9 yıl çalışma aralığındadır. Katılımcıların branşlarına incelendiğinde %25.1'i sınıf öğretmenidir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri (n=223)

Özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	125	56.1
Erkek	98	43.9
Yaş		
20-29	15	6.7
30-39	145	65.0
40-49	56	25.2
50 ve üstü	7	3.1
Medeni Durum		
Evli	207	92.8
Bekar	16	7.2
Eğitim Durumu		
Lisans	188	84.3
Yükseklisans	35	15.7
Çalışma Yılı		
1-9	107	48.0
10-19	98	43.9
20-29	15	6.7
30 ve üstü	3	1.3
Alkol Kullanma		
Evet	19	8.5
Hayır	204	91.5

Sigara Kullanma		
Evet	52	23.3
Hayır	171	76.7
Aile Türü		
Çekirdek Aile	207	92.8
Geniş Aile	16	7.2
Kiminle Yaşıyorsunuz		
Eşim ve Çocuklarla	165	74.0
Eş, anne ve baba	6	2.7
Yalnız	44	19.7
Çocuklarımla	8	3.6
Kronik Hastalık Durumu		
Var	12	5.4
Yok	211	94.6
Kronik Hastalık (n=12)		
DM	7	58.3
HT	3	25.0
Kardiyovasküler Hastalık	2	16.7
Mesleki Branş		
Sınıf öğretmeni	56	25.2
İngilizce	19	8.5
Okul öncesi öğretmenliği	15	6.7
Matematik	13	5.8
Türkçe	10	4.5
Diğer	110	49.3

Tablo 2’de katılımcıların tamamının internet, sosyal medya kullandığı ve sağlıkla ilgili bir sorunla karşılaştığında internette araştırma yaptığı, %96.9’unun sağlık bilgisi için internette araştırma yaptığı ve %49.3’ünün en çok Facebook kullandığı tespit edildi.

Tablo 2. Katılımcıların İnternet Kullanma Durumları (n=223)

Diğer Özellikler	N	%
İnternet Kullanma		
Evet	223	100
Sosyal Medya Kullanma		
Evet	223	100
Günlük İnternet Kullanım Süresi		
1-3 Saat	183	82.1
4-6 Saat	32	14.3
7 ve üstü	8	3.6
Sağlık Bilgileri İçin İnternette Arama Yapma		
Evet	216	96.9
Hayır	7	3.1
Sağlık Uygulamalarını Kullanma		
Evet	223	100
Sağlık Sorunlarıyla Karşılaştığında, Sağlıkla İlgili Bilgileri Aktif Olarak Araştırma		
Evet	223	100
Sağlıkla İlgili Çevrimiçi Bilgilere Her Zaman Dikkat Etme		
Evet	194	87.0
Hayır	29	13.0
En Çok Kullanılan Sosyal Medya Uygulaması		
Facebook	110	49.3
Instagram	101	45.3
Twitter	8	3.6
Threads	4	1.8

Tablo 3'te ölçekler alt boyut ortalamaları ve korelasyon analizi verilmiştir. e-Sağlık Okuryazarlığı ortalaması 3.69 ± 0.80 , siberkondri ortalaması 32.08 ± 7.98 tespit edildi. Siberkondri alt boyutlarında ise aşırılık 10.53 ± 2.64 ile ortalaması en yüksek alt boyut olduğu belirlendi. Korelasyon analizi sonuçlarına göre e-Sağlık Okuryazarlığı ile siberkondri arasında pozitif yönlü, zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır ($p < 0.01$).

Tablo 3. Ölçekler Alt Boyut Ortalamaları ve Korelasyon Analizi

Ölçekler ve Alt Boyutları	Min-Max	\bar{X}	SS	Aşırılık	Sıkıntı	Güven Arayışı	Zorlama	Siberkondri	e-Sağlık Okuryazarlığı
Aşırılık	3-5	10.53	2.64	1	0.412**	0.507**	0.193**	0.700**	0.272**
Sıkıntı	3-5	8.22	2.64		1	0.509**	0.495**	0.798**	0.046
Güven Arayışı	3-5	8.07	2.68			1	0.454**	0.820**	0.118
Zorlama	3-5	5.25	2.59				1	0.705**	0.041
Siberkondri	12-6	32.08	7.98					1	0.158*
e-Sağlık Okuryazarlığı	1-5	3.69	0.8						1

**p<0.01

*p<0.05

Tablo 4'te e-sağlık okuryazarlığı ve siberkondri ile sosyo-demografik özellikler karşılaştırıldı. e-sağlık okuryazarlığı ve siberkondri ile yaş ve çalışma yılı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edildi ($p<0,05$). Diğer değişkenler ile ölçekler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamadı. Analiz sonuçlarına göre; yaşı 30-39 arasında olanların e-sağlık okuryazarlık ortalaması (3.76 ± 0.76) ve çalışma yılı 10-19 aralığında olanların ortalaması (3.75 ± 0.73) diğer gruplardan daha yüksektir. Siberkondri ölçeğinde ise 30-39 arasında olanların (32.67 ± 8.08) ve çalışma yılı 20-29 aralığında olanların (33.27 ± 8.57) diğer gruplardan daha yüksektir (Tablo 4).

Tablo 4. Ölçeklerin Sosyo-Demografik Özellikler ile Karşılaştırılması

Değişkenler	e- Sağlık Okuryazarlığı		Siberkondri	
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS
Cinsiyet				
Kadın	3.69	0.72	32.10	8.10
Erkek	3.68	0.89	32.05	7.88
p		0.939		0.967
t		0.077		0.042
Yaş				
20-29	3.73	0.91	33.93	9.19
30-39	3.72	0.76	32.67	8.08
40-49	3.59	0.90	30.21	6.79
50 ve üstü	3.70	0.72	30.71	11.00
p		0.001		0.002
t		0.347		1.635

Medeni Durum					
Kadın	3.67	0.80	32.05	7.89	
Erkek	3.85	0.76	32.33	9.02	
p		0.347		0.877	
t		-0.943		-0.155	
Eğitim Durumu					
Lisans	3.71	0.76	31.98	8.28	
Yüksek lisans	3.56	1.00	32.60	6.23	
p		0.306		0.673	
t		1.027		-0.422	
Çalışma Yılı					
1-9	3.71	0.80	32.34	8.67	
10-19	3.75	0.73	31.83	7.00	
20-29	3.22	1.08	32.27	8.57	
30 ve üstü	3.21	0.95	25.00	10.44	
p		0.002		0.000	
F		2.364		1.966	

Tablo 5'te Siberkondri ciddiyeti ve e-Sağlık Okuryazarlığı regresyon modeli ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlı olup ($F(1,221) = 5.692, p < 0.05$), e-sağlık okuryazarlığı siberkondri ciddiyetindeki değişimin %2'sini ($R^2 = 0.021$) açıklamaktadır. Bu analiz sonuçlarına göre siberkondri ciddiyeti, e-sağlık okuryazarlık düzeyinden etkilenmektedir (Tablo 5).

Tablo 5. E-Sağlık Okuryazarlığı ve Siberkondri Ölçekleri, Regresyon Analizi

Bağımsız Değişken	B	SE	β	t	p
Sabit	26.252	2.498		10.509	0.000
e- Sağlık Okuryazarlığı	1.579	0.662	0.158	2.386	0.018
Adjusted R ² = 0.021	F=5.692	*p= 0.018			
Bağımlı Değişken: Siberkondri Ciddiyeti					

TARTIŞMA

Çalışma sonucunda katılımcıların e-sağlık okuryazarlığı ortalamasının orta düzeyde ($\bar{X}=3.69\pm0.80$) olduğu belirlendi. Mansur ve Ciğerci (2022) tarafından Türkiye'de 18 yaş ve üstü 763 bireyle yapılan çalışmada E-sağlık okuryazarlığı ortalaması ise $\bar{X}=3.38\pm0.9$ olarak tespit edilmiştir (Mansur & Ciğerci, 2022). Uslu ve Şeremet (2020) tarafından 396 yetişkin bireyle yapılan çalışmada da e-sağlık okuryazarlığı ortalaması $\bar{X}=3.55\pm0.90$ tespit edilmiştir (Uslu & Şeremet, 2020). Jeong ve diğerleri (2023) tarafından Güney Kore'de 1000 yetişkin ile yapılan çalışmada ise e-sağlık okuryazarlığı ortalaması $\bar{X}=3.60\pm0.60$ olarak belirlenmiştir (Jeong vd., 2023). Bu sonuçlara göre e-sağlık okuryazarlık düzeylerin birbirlerine yakın ve orta seviyede olduğu söylenebilir.

Çalışmada, e-sağlık okuryazarlığı ile sosyo-demografik özelliklerden yaş ve çalışma yılı arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edildi. Cinsiyet, eğitim durumu ve medeni durum arasında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmedi. Mansur ve Ciğerci (2022) tarafından Türkiye'de 18 yaş ve üstü 763 bireyle yapılan çalışmada e-sağlık okuryazarlığı ile yaş ve medeni durum arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (Mansur & Ciğerci, 2022). Uslu ve Şeremet (2020) tarafından 396 yetişkin bireyle yapılan çalışmada da e-sağlık okuryazarlığı ile sosyodemografik özelliklerden sadece cinsiyet ile istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (Uslu & Şeremet, 2020). Çalışma sonuçlarının birbirinden farklı olmasının seçilen evren ve örneklemin farklı olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Çalışma sonucunda katılımcıların siberkondri ciddiyeti ortalama puanı $\bar{X}=32.08\pm7.98$ 'dir. Ayrıca siberkondri alt boyutlarından en yüksek ortalama $\bar{X}=10.53\pm2.64$ aşırılık alt boyutunda tespit edilmiştir. El-Zayat ve diğerleri (2022) tarafından Suudi Arabistan'ın Cidde şehrinde yaşayan 518 yetişkinle yapılan çalışmada ölçek ortalaması $\bar{X}=34.6\pm10$ tespit edilmiştir. Aynı çalışmada aşırılık alt boyutunun $\bar{X}=11\pm3.0$ ortalama ile en yüksek ortalama puana sahip alt boyut olduğu tespit edilmiştir (El-Zayat vd., 2023). Doğanyığıt & Keçeligil (2022) tarafından Samsun'da 384 bireyle yapılan çalışmada da katılımcıların siberkonri ciddiyetinin orta derecede olduğu tespit edilmiştir (Doğanyığıt & Keçeligil, 2022). Mansur ve Ciğerci (2022) tarafından Türkiye'de 18 yaş ve üstü 763 bireyle yapılan başka bir çalışmada da siberkondri ciddiyeti ortalaması orta seviyede tespit edilmiştir (Mansur & Ciğerci, 2022). Uslu-Sahan ve Purtul (2021) tarafından Türkiye'de Kadın Hastalıkları ve Doğum Polikliniğine başvuran 178 kadınla yaptıkları çalışmada ise ölçek ortalaması $\bar{X}=28.25\pm8.45$ tespit edilmiştir. Bu sonuçlarla çalışma sonuçlarının birbirine yakın olduğu söylenebilir. Ölçek ortalamalarının farklı olması çalışmaların yapıldığı örneklem grubunun farklı sosyo-demografik özelliklere sahip olması ile açıklanabilir.

Çalışmada siberkondri ciddiyeti ile katılımcıların yaşı ve çalışma yılı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. El-Zayat ve diğerleri (2022) tarafından Suudi Arabistan'ın Cidde şehrinde yaşayan 518 yetişkinle yapılan çalışmada siberkondri ciddiyeti ile cinsiyet ile medeni durum arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (El-Zayat vd., 2023). Doğanıyigit ve Keçeligil (2022) tarafından Samsun'da 384 bireyle yapılan çalışmada da sosyo-demografik özelliklerle siberkondri ciddiyeti arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (Doğanıyigit & Keçeligil, 2022). Mansur ve Ciğerci (2022) tarafından Türkiye'de 18 yaş ve üstü 763 bireyle yapılan başka bir çalışmada siberkondri ciddiyeti ile cinsiyet, yaş ve medeni durum arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. (Mansur & Ciğerci, 2022). Uslu-Sahan ve Purtul (2021) tarafından Türkiye'de Kadın Hastalıkları ve Doğum Polikliniğine başvuran 178 kadın katılımcı ile yaptıkları çalışmada ise ölçek ile yaş ve medeni durum arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (Uslu Şahan & Purtul, 2023). Aulia ve diğerleri (2020) tarafından 162 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada sosyo-demografik özelliklere göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Aulia vd., 2020). Bu sonuçlardan yola çıkarak sonuçların birbirinden farklı olması çalışmaların ekonomik ve sosyal olarak farklı grupları üzerinde yapılmış olmasıyla açıklanabilir.

Çalışmanın bir diğer sonucu da, e-sağlık okuryazarlığı ile siberkondri ciddiyeti arasında bir ilişki olduğu ve siberkondri ciddiyetinin e-sağlık okuryazarlığından etkilendiğidir ($p < 0.001$). Literatürde yapılan birçok çalışmada bu çalışma bulgularını desteklemektedir. Özışli ve Ağcadağ (2022) tarafından 293 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada e-sağlık okuryazarlığı ile siberkondri ciddiyeti arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve siberkondri ciddiyetinin e-sağlık okuryazarlığından etkilendiği tespit edilmiştir (Özışli & Ağcadağ, 2022). Zhu ve diğerleri (2023) tarafından 2744 üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada da e-sağlık okuryazarlığı ile siberkondri arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve e-sağlık okuryazarlığının siberkondriyi pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir (Zhu vd., 2023). Jeong ve diğerleri (2023) tarafından Güney Kore'de 1000 yetişkin ile yapılan çalışmada ise e-sağlık okuryazarlığının siberkondrinin bir belirleyicisi olduğu tespit edilmiştir (Jeong vd., 2023). Literatürde yapılan çalışmalar ve bu çalışma sonuçlarına göre e-sağlık okuryazarlığı ile siberkondri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ve siberkondrinin e-sağlık okuryazarlığından etkilendiği söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, öğretmenlerin orta düzeyde siberkondri ve e-Sağlık okuryazarlığına sahip olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, öğretmenler arasındaki siberkondri ve e-Sağlık okuryazarlık düzeyleri sosyo-demografik özelliklere göre değişiklik göstermektedir. Aynı zamanda e-Sağlık okuryazarlığı siberkondrinin önemli bir belirleyicisidir. Bu çalışma sonuçlarından yola çıkarak, sağlık bilişiminde meydana gelen değişimlerden olumlu yönde faydalanmak için toplumun en temel

kesimi olan çocuk ve ergenler ile sürekli bir ilişki içinde olan öğretmenlerden faydalanılabilir. Bu amaçla eğitim fakültelerine sağlık okuryazarlığı dersi verilebilir veya sağlık profesyonelleri tarafından öğretmenlere dijital sağlık bilgisi eğitimi verilerek farkındalık oluşturulabilir. Daha sonra ise toplum sağlık seviyesinin artması, sağlık harcamalarının düşmesi ve halk sağlığı hizmetlerinin gelişmesi adına eğitim kurumlarından destek alınabilir. Bu eğitimler sonucunda çocuk ve ergenlerin aile içinde bu bilgileri paylaşması ile de e- sağlık okuryazarlığının gelişeceği ve hatalı ve yanlış sağlık davranışlarının önüne geçilebileceği ve yaşam kalitesinin artacağı söylenebilir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Yazar Katkı Oranları

Çalışmanın Tasarlanması (Design of Study): YD(%75), SÖ(%25)

Veri Toplanması (Data Acquisition): YD(%100)

Veri Analizi (Data Analysis): YD(%40), SÖ(%30), ED(%30)

Makalenin Yazımı (Writing Up): YD(%40), SÖ(%30), ED(%30)

KAYNAKLAR

- Aulia, A., Marchira, C. R., Supriyanto, I., & Pratiti, B. (2020). Cyberchondria in first year medical students of Yogyakarta. *Journal of Consumer Health on the Internet*, 1(9), 24-1.
- Barke, A., Bleichhardt, G., Rief, W., & Doering, B. K. (2016). The Cyberchondria Severity Scale (CSS): German Validation and Development of a Short Form. *International Journal of Behavioral Medicine*, 23(5), 595-605. <https://doi.org/10.1007/s12529-016-9549-8>
- Bayram, H. (2022). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sağlık Okuryazarlık Düzeyleri ile Sağlık Okuryazarlığı. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*. <https://doi.org/10.35826/ijsoess.3064>
- Boursier, V., & Gioia, F. (2020). What Does Predict Cyberchondria? Evidence from a Sample of Women. *Journal of Psychology and Psychotherapy Research*, 7(1), 68-75. <https://doi.org/10.12974/2313-1047.2020.07.6>
- Çağlar, S., & Şendur, E. G. (2023). Sağlığın Geliştirilmesinde E-Sağlık Okuryazarlığı ve Siberkondri. In N. Tüfekci (Ed.), *Sağlık Bilimlerindeki Farklılıkları Açıklamaya Yönelik Araştırmalar* (pp. 1-18). Klaipeda: SRA Academic Publishing. <https://www.researchgate.net/publication/370242318>
- Doğanyüç, P. B., & Keçelgil, H. T. (2022). Covid-19 Pandemi Sürecinde Bireylerin Sağlık Kaygılarının Siberkondri Üzerindeki Etkisi. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9(3), 355-362. <https://doi.org/10.34087/cbusbed.1021471>
- Dost, A., & Üner, E. (2020). Öğretmenlerin Sağlık Okuryazarlığı Düzeylerinin Yükseltilmesi Neden Önemlidir? *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12, 475-483. <https://doi.org/10.38079/igusabder.766017>
- Duell, N., & Steinberg, L. (2019). Positive Risk Taking in Adolescence. *Child Development Perspectives*, 13(1), 48-52. <https://doi.org/10.1111/cdep.12310>
- El-Zayat, A., Namnkani, S., Alshareef, N., Mustafa, M., Eminaga, N., & Algarni, G. (2023). Cyberchondria and its association with smartphone addiction and electronic health literacy among a Saudi population. *Saudi Journal of Medicine and Medical Sciences*, 11(2), 162. <https://doi.org/10.4103/sjmmms.sjmmms.491.22>
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

- Jeong, G.-C., Lee, K., & Jin, Y. (2023). Effects of the Fear of COVID-19 and Efficacy of Coping Behavior for Infectious Diseases after the End of COVID-19: Moderating Effects of Cyberchondria and eHealth Literacy. *Behavioral Sciences*, 13(8), 663. <https://doi.org/10.3390/bs13080663>
- Karaca, Ö., & Akgül, G. D. (2024). Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Sağlık Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 21(1), 28-47.
- Karakaş, N., Tekin, Ç., Bentli, R., & Demir, E. (2022). Cyberchondria, Covid-19 phobia, and well-being: a relational study on teachers. *La Medicina Del Lavoro*, 113(3).
- Karataş, D., & Gül, İ. (2023). Öğretmenlerin İş Yerinde Sosyal Medya Kullanmalarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 8(1), 50-65. <https://doi.org/10.54979/turkegitimdersigi.1129586>
- Lamanauskas, V. (2018). Teacher health literacy: Why does it matter? *Problems of Education in the 21st Century*, 76(1), 4-6.
- Lorcu, A., & Bayer, E. (2024). Öğretmenlerin Sağlık Okuryazarlığı Düzeylerinin Belirlenmesi: Isparta İli Örneği. *Premium E-Journal of Social Sciences*, 8(39), 246-255.
- Mansur, F., & Çiğerci, K. (2022). Siberkondri ve E-Sağlık Okuryazarlığı Arasındaki İlişki. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(1), 11-21. <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.961457>
- McElroy, E., Kearney, M., Touhey, J., Evans, J., Cooke, Y., & Shevlin, M. (2019). The CSS-12: Development and Validation of a Short-Form Version of the Cyberchondria Severity Scale. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 22(5), 330-335. <https://doi.org/10.1089/cyber.2018.0624>
- Norman, C. D., & Skinner, H. A. (2006). eHEALS: The eHealth literacy scale. *Journal of Medical Internet Research*, 8(4). <https://doi.org/10.2196/jmir.8.4.e27>
- Özişli, Ö., & Ağcaadağ, A. (2022). e-Sağlık Okuryazarlık Ve Siberkondri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Saha Araştırması. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9, 1979-1985. <https://doi.org/10.26450/jshsr>
- Peterson, F. L., Cooper, R. J., & Laird, J. M. (2001). Enhancing teacher health literacy in school health promotion: A vision for the new millennium. *Journal of School Health*, 71(4), 138-144. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2001.tb01311.x>
- Retro Dijital. (2023). <https://recrodigital.com/dunyada-ve-turkiyede-internet-sosyal-medya-kullanimi-2022/> Erişim Tarihi: 25.08.2023.
- Richtering, S. S., Hyun, K., Neubeck, L., Coorey, G., Chalmers, J., Usherwood, T., Peiris, D., Chow, C. K., & Redfern, J. (2017). EHealth literacy: Predictors in a population with moderate-to-high cardiovascular risk. *JMIR Human Factors*, 4(1). <https://doi.org/10.2196/humanfactors.6217>
- San-Martín, P., Fernández-Laviada, A., Pérez, A., & Palazuelos, E. (2021). The teacher of entrepreneurship as a role model: Students' and teachers' perceptions. *International Journal of Management Education*, 19(1). <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2019.100358>
- Schulz, P. J., Fitzpatrick, M. A., Hess, A., Sudbury-Riley, L., & Hartung, U. (2017). Effects of eHealth Literacy on General Practitioner Consultations: A Mediation Analysis. *Journal of Medical Internet Research*, 19(5). <https://doi.org/10.2196/jmir.6317>
- Şengönlü, M., & Aydın, B. N. (2023). Genç Yetişkinlerde Sosyal Medya Kullanımına Dair Özellikler ile Sosyal Görünüş Kaygısı ve Yeme Tutumları İlişkisi. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 113-134. <https://doi.org/10.56206/husbd.1196068>
- Şengül, H., Çınar, F., Çapar, H., Bulut, A., & Çakmak, C. (2017). Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerin e-Sağlık Okuryazarlığı Düzeyleri ve İnternet Kullanımına Yönelik Tutumları: Bir Vakıf Üniversitesi Örneği. *Journal Of Social And Humanities Sciences Research*, 4, 12-1277. <http://www.who.int/ehealth /brochure.pdf>
- Starcevic, V. (2017). Cyberchondria: Challenges of Problematic Online Searches for Health-Related Information. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 86(3), 129-133. <https://doi.org/10.1159/000465525>
- Starcevic, V., Berle, D., & Arnáez, S. (2020). Recent Insights Into Cyberchondria. In *Current Psychiatry Reports*, 22, 11. Springer. <https://doi.org/10.1007/s11920-020-01179-8>
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (Pearson).
- Tamer Gencer, Z. (2017). Norman ve Skinner'ın E-Sağlık Okuryazarlığı Ölçeğinin Kültürel Uyarlaması İçin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi | Istanbul University Faculty of Communication Journal*. <https://doi.org/10.17064/iuifd.333165>
- Tarhan, N., Tutgun-Ünal, A., & Ekinci, Y. (2021). Yeni Kuşak Hastalığı Siberkondri: Yeni Medya Çağında Kuşakların Siberkondri Düzeyleri ile Sağlık Okuryazarlığı İlişkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(37), 4253-4297. <https://doi.org/10.26466/opus.855959>
- TUİK. (2023). [https://data.tuik.gov.tr/Bulden/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirma-si-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulden/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirma-si-2022-45587)Erişim Tarihi: 25.08.2023.
- Uslu, D., & Şeremet, G. (2020). Bireylerin E-Sağlık Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi. *Usaysad Dergisi*, 6(2), 386. - 394.
- Uslu Şahan, F., & Purlut, S. (2023). Health Anxiety and eHealth Literacy as Predictors of Cyberchondria in Women. *Aciabadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(3). <https://doi.org/10.31067/acusaglik.1285876>

- Uysal Toraman, A., Kalkim, A., & Korkmaz, E. K. (2024). Coronavirus anxiety and cyberchondria among teachers during the COVID-19 pandemic: an online survey. *Current Psychology*, 43(14), 13219-13225. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03382-7>
- Uzun, S. U., & Zencir, M. (2021). Reliability and validity study of the Turkish version of cyberchondria severity scale. *Current Psychology*, 40(1), 65-71. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-0001-x>
- Yılmazel, G., & Çetinkaya, F. (2016). Sağlık okuryazarlığının toplum sağlığı açısından önemi. In *TAF Preventive Medicine Bulletin* (Vol. 15, Issue 1, pp. 69-74). Gulhane Military Medical Academy. <https://doi.org/10.5455/pmb.1-1448870518>
- Yorgancıoğlu Tarcan, G., Karahan, A., Barış Sebik, N., Üniversitesi, H., ve İdari Bilimler Fakültesi, İ., Yönetimi Bölümü, S., Müh, B., & Sağlık Bakanlığı Bilkent Yerleşkesi, T. (2023). Kısa Form Siberkondri (Csb-12) Ciddiyet Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği: Sağlık Bilişimi Alanına Özel Bir Uygulama Makale Hakkında. In *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi* (Vol. 26, Issue 1). <https://orcid.org/0000-0002-5710-9547>
- Zhu, X., Zheng, T., Ding, L., & Zhang, X. (2023). Exploring associations between eHealth literacy, cyberchondria, online health information seeking and sleep quality among university students: A cross-section study. *Heliyon*, 9(6), e17521. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e17521>